

BIBLICUM ŚLĄSKIE
EDYCJA IV – CYKL: HEBRAICA

Hebraica 9 – Zwiastowany (cz. 2)

Zwiastowany - Imię Jezus

„Anioł wszedł do Niej i rzekł: Bądź pozdrowiona, pełna łaski, Pan z Tobą, . Ona zmieszala się na te słowa i rozważała, co miałyby znaczyć to pozdrowienie. Lecz anioł rzekł do Niej: Nie bój się, Maryjo, znalazłaś bowiem łaskę u Boga. Oto poczniesz i porodzisz Syna, któremu nadasz imię Jezus.” (Łk 1,28-31)

W języku polskim imię oznacza osobiste, nierodowe miano człowieka używane oficjalnie obok nazwiska, a w stosunkach prywatnych bez nazwiska. Imię może również wyrażać nazwę instytucji lub wydarzenia kulturalnego – np. Szkoła im. Marii Konopnickiej, Konkurs imienia Fryderyka Chopina. Znaczenie imienia wykracza jednak poza samo określenie osoby lub instytucji. Ktoś np. może występować w czyimś imieniu, tzn. za kogoś lub powołując się na kogoś. Imię jest więc jakby przywołaniem samej osoby lub jej autorytetu. W znaczeniu przenośnym imię oznacza sławę, rozgłos, reputację, opinię, honor – czego przykładem mogą być następujące wyrażenia: „rzucić cień na czyjeś dobre imię”, „szargać dobre imię rodziny”, „mieć dobre imię” itp.

W kręgu kultury łacińskiej znane jest przysłowie „nomen atque omen” (w imieniu tkwi wróżba). Przysłowie to, wywodzące się ze starożytnej komedii Plauta zatytułowanej „Persa”, wskazuje na kolejne, już nie tak bliskie współczesnemu człowiekowi rozumienie imienia.

Na Bliskim Wschodzie znaczenie imienia było o wiele większe i bogatsze niż w Europie Europy czasach nam współczesnych. Imię stanowiło potęgę ściśle związaną z tym, który je nosił, tak, że nieraz utożsamiane było z jego istnieniem. Często imię było obrazem osoby, ponieważ było nadawane w nawiązaniu do cech charakteru lub wydarzeń towarzyszących jego narodzinom. Szczególne znaczenie posiadały imiona

boskie. Dzięki nim bogowie otrzymywali historię, a człowiek mógł z nimi nawiązać kontakt, a nawet – co miało miejsce w magii – zapanować nad ich siłą.

W podobny sposób imię traktowali Izraelici. Rozumienie imienia przez nich znajduje swoje odbicie w Piśmie Świętym. Nie było ono tylko zwykłym określeniem osoby lub rzeczy, ale oznaczało rolę jaką dany byt odgrywał we wszechświecie. Według wiary Izraelitów Bóg dokonał dzieła stworzenia, nadając nazwy poszczególnym stworzeniom. Określił, co jest dniem, a co nocą, co niebem, ziemią, morzem (Rdz 1,3-10), nazywając też po imieniu wszystkie ciała niebieskie (Iz 40,26). Wydał też polecenie Adamowi, by nadał imiona poszczególnym zwierzętom (Rdz 2,20).

Wiele osób i miejscowości posiadało imiona i nazwy, których znaczenie etymologiczne nawiązuje do roli, jaką odgrywały w historii ludzkości. I tak dla przykładu:

- Ewa (od hebr. „chaj” – żyjący) – bo ona stała się matką wszystkich żyjących (Rdz 3,20)

- Kain (od hebr. „kaniti” – stworzyć) – bo jest pierwszym spośród stworzonych z matki życia (Rdz 4,1)

- Babel (od hebr. „balal” – pomieszał) – tam bowiem Pan pomieszał mowę ludzi (Rdz 11,9)

W Starym Testamencie imię określa osobę, jej tożsamość, jest częścią osoby. Często można powiedzieć wprost: „Jak się ktoś nazywa, takim jest”. Najlepszym tego przykładem jest Nabal, przed którym Abigail przestrzega króla Dawida:

„Niech pan mój nie zwraca uwagi na tego nicponia Nabala, bo on jest jak jego imię „Nabal” oznacza, że jest w nim wiele głupoty” (1Sm 25,25)

Przez nadawanie imienia podkreślano często jedną, wyróżniającą cechę jego nosiciela lub przypominano wydarzenie, jakie towarzyszyło narodzinom. Wykorzystywano do tego etymologie, których wiele jest w Starym Testamencie, szczególnie w Księdze Rodzaju. Dla przykładu:

Imię Izaak przypomina o śmiechu Abrahama (Rdz 17,17) i Sary (Rdz 18,12; 21,6)

przy zapowiedzi narodzin syna.

Imię Jakub nawiązywało do momentu narodzin, kiedy to Jakub trzymał brata bliźniaka za piętę (Rdz 25,26).

Ezawa nazwano Edom, ponieważ był czerwono-brązowy i jadał czerwone potrawy (Rdz 25,25. 30).

W Izraelu rozpowszechnione było przekonanie, że wypowiedzenie czyjegoś imienia powoduje zapanowanie nad jego nosicielem, wzięcie go w posiadanie. Kiedy Adam nadał imiona zwierzętom (Rdz 2,20), potwierdził w ten sposób swoją zwierzchność nad nimi. Kto określał nazwą podbite miasto (2Sm 12,28) lub kraje (PS 49,12) ujarzmił je swoją potęgą i zdobywał je na własność. Dlatego też spis ludności był dla Izraelitów braniem w niewolę tych, których spisywano (por. 2Sm 24). Psalm 147 informuje, że to Bóg nadaje imiona gwiazdom jako ich Stwórca i Pan. Bóg również wzywał imienia Izraela, aby utrwalić swoje prawo nad narodem (Iz 43,1).

Bóg zwracając się do różnych ludzi po imieniu powoływał ich do specjalnej służby i tak na przykład po imieniu wezwał Mojżesza (Wj 3,4; por. 33,12.17), w podobny sposób wezwał również Samuela (1Sm 3,1-10).

O ważności imienia zarówno dla tego, które je nosił jak i dla jego otoczenia, świadczą też liczne przemianowania, o których informuje Stary Testament. Zmiana imienia wyrażała bądź panowanie nad kimś, jak miało to miejsce w przypadku faraona Neko, który zmienił imię ustanowionego przez siebie króla Eliakima na Jojakim (2Krl 23,34), bądź nadanie nowej godności, jak w przypadku Józefa, który wraz z otrzymaniem urzędu rządcy Egiptu, został przez faraona nazwany Safnat Paneach (Rdz 41,45). Szczególne znaczenie miały zmiany imion dokonane przez samego Boga. Imię Jakub zostało zmienione na Izrael, gdyż toczył on walkę z Bogiem (Rdz 32,39). Abram stał się Abrahamem jako ojciec narodów (Rdz 17,5), jego żona Saraj – Sarą, czyli „księżniczką” (Rdz 17,15). W przyszłości Bóg miał nadać nowe imię Jerozolimie (Iz 62,2).

Zmiana imienia dokonana przez Boga była nadaniem nowego posłannictwa i wyrazem szczególnej Bożej opieki.

W starożytnym Izraelu podobnie jak w czasach nam współczesnych, imię było również synonimem sławy. Widoczne jest to w przekładzie Starego Testamentu na język polski: hebrajskie słowo „sem” – „imię”, tłumaczy się często wyrazem „sława” (np. Rdz 6,4; Lb 12,6; 2Sm 7,9). Dla Izraelitów dobre imię było wartością większą niż bogactwo (Prz 22,1; Koh 7,1) gdyż było równoznaczne z pamięcią po śmierci (Hi 18,17; Iz 56,5). Dlatego już za życia należało się o nie troszczyć (Syr 41,12). Zgładzenie i wymazanie imienia, szczególnie wskutek klątwy, oznaczało zapomnienie o tym, który je nosił (Pwt 9,4; Ps 9,6). Według przekonań izraelskich imię istniało po śmierci, szczególnie dzięki potomstwu. Dzieci były błogosławieństwem, ponieważ czyniły żywym imię ojca (Rdz 21,12; 48,16; 2Sm 18,18). Stąd tak ważne było w Izraelu prawo lewiratu, które polegał na tym, że jeśli mężczyzna umierał bez potomstwa, wówczas jego brat miał obowiązek ożenienia się z wdową dla podtrzymania rodu). Zgodnie z Prawem pierworodny syn z tego małżeństwa otrzymywał imię pierwszego męża (Pwt 25,5-7). Jeśli do takiego małżeństwa nie doszło, imię takiego zmarłego zostawało wykorzenione z grona jego braci. Tak samo ten, którego synowie zostali uśmierceni, nie pozostawiał swojego imienia na świecie (2Sm 14,7).

Podsumowując:

Imię w Izraelu nie było tylko środkiem wywoływania osoby we wzajemnym komunikowaniu się. W opisie stworzenia świata wyraźnie widoczne jest, powszechne na całym Bliskim Wschodzie, ścisłe powiązanie imienia z istnieniem tego, który je nosi. Bardzo często imię określało osobowość właściciela lub podkreślało jego charakterystyczną cechę. Poza tym poprzez stawianie pewnych imion ponad inne tworzono hierarchię, związki typu panowie-poddani, a także stosunki własnościowe. Imię oznaczało również sławę, honor oraz pośmiertną pamięć.

Przytoczona poprzednim razem zapowiedź narodzenia Jezusa jest prawie że dosłownym powtórzeniem prorocтва:

„Dlatego Pan sam da wam znak: Oto Panna pocznie i porodzi Syna, i nazwie Go imieniem Emmanuel.” (Iz 7,14)

Izajasz wprawdzie mówił o poczęciu i narodzeniu „Emanuela”, Syn zaś Maryi będzie miał na imię „Jezus”, jednakże oba te imiona mają niemalże identyczną treść.

„Emanuel” oznacza bowiem „Bóg z nami”

„Jezus” natomiast (jest to forma skrócona od „Jehoszua” czyli „Jozue”) - „Jahwe zbawiający”, „Jahwe zbawia” „Jahwe zbawił”

Tak więc można uznać je za równoznaczne, albowiem obecność Boga wśród swojego ludu polega właśnie na ratowaniu go z nieszczęść, obdarowywaniu łaskami, a to jest zarazem określenie zbawienia.